รำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในละครรำ*

THE CHUI CHAI DANCE OF FEMALE ROLES IN TRADITIONAL THAI DANCE DRAMA

นุชนาฏ ดีเจริญ[1], ลิขิต ใจดี[2], วรวิทย์ ทองเนื้ออ่อน[3] และ พันธพัฒน์ บุญมา[4]

Nutchanart Deecharoen[1], Likhit Jaidee[2], Worawit Tongnue-on[3] and Pantapat boonma[4]

[1-2]คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

[1-2]School of Architecture and Fine Art, University of Phayao, Thailand

[3]คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

[3]Faculty of Humanities, Naresuan University, Thailand

[4]คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

[4]School of Architecture and Fine Art, University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: Likhit.ja@up.ac.th

วันที่รับบทความ : 26 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 5 เมษายน 2568; วันตอบรับบทความ : 6 เมษายน 2568

Received 26 March 2025; Revised 5 April 2025; Accepted 6 April 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัย เรื่อง รำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในละครรำ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การแสดงรำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในละครรำ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิดีทัศน์การแสดง และสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และนำมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อจัดหมวดหมู่และตีความข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า รำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในละครรำมีจำนวน 15 ชุด เป็นการรำของตัวละครเอกหรือตัวละครสำคัญในเรื่องนั้น ๆ เมื่อพิจารณาถึงประวัติความเป็นมาของการรำฉุยฉายในแต่ละชุด พบว่า สามารถจำแนกวัตถุประสงค์หลักของการรำฉุยฉายได้ 3 ลักษณะ

Citation:

* นุชนาฏ ดีเจริญ, ลิขิต ใจดี, วรวิทย์ ทองเนื้ออ่อน และ พันธพัฒน์ บุญมา. (2568). รำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในละครรำ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(2), 573-596.

Nutchanart Deecharoen, Likhit Jaidee, Worawit Tongnue-on and Pantapat boonma. (2025). The Chui Chai Dance Of Female Roles In Traditional Thai Dance Drama. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(2), 573-596.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

คือ 1. รำฉุยฉายเพื่อแสดงความภาคภูมิใจในการแต่งกายให้งดงามขึ้น 2. รำฉุยฉายเพื่อแสดงความภาคภูมิใจในความงามของการแปลงกายจากตัวละครหนึ่งไปเป็นอีกตัวละครหนึ่ง และ 3. รำฉุยฉายเพื่อวัตถุประสงค์อื่น สำหรับดนตรีและบทร้อง พบว่า นิยมใช้วงปี่พาทย์ประกอบการแสดง ในส่วนของบทร้องที่ใช้ประกอบการแสดง มีลักษณะการประพันธ์ตามฉันทลักษณ์ของกลอนฉุยฉายและกลอนแม่ศรีและการบรรจุเพลงนั้น พบว่า มีทั้งเป็นไปตามโครงสร้างเดิมและแตกต่างไปจากโครงสร้างเดิม สำหรับผู้แสดงต้องคัดเลือกจากรูปร่างสมส่วน หน้าตางามดวงตาคมเข้ม บุคลิก นิสัยสอดคล้องตามบทร้อง และที่สำคัญต้องมีทักษะด้านนาฏศิลป์ไทยในขั้นสูง ในส่วนของเครื่องแต่งกาย พบว่า สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ การแต่งกายยืนเครื่องตัวนางหรือนางยักษ์ และการแต่งกายตามสถานภาพของตัวละคร ส่วนท่ารำและกระบวนรำ พบว่า เป็นการรำทำบท ตีบท หรือรำใช้บทตามบทร้องและทำนองเพลง โดยจะใช้แม่ท่ามาตรฐานจากรำเพลงช้าเพลงเร็ว รำแม่บท นาฏศัพท์ และภาษาท่ามาร้อยเรียงขึ้นใหม่ตามประเภทและบทบาทของละคร นั้น ๆ

คำสำคัญ : รำฉุยฉาย, ตัวนาง, ละครรำ

Abstract

This study, The *Chuichal̄* Dance of Female Roles in Traditional Thai Dance Drama, aims to examine and analyze the performance of *Chuichal̄* dances as portrayed by female characters in traditional Thai dance drama. The research employed a qualitative methodology. Data were collected through video analysis of performances, interviews with expert practitioners, and a review of relevant academic literature. These data were then collectively analyzed, categorized, and interpreted to gain deeper insights into the characteristics and significance of *Chuichal̄* dances in female roles.

The findings identify 15 *Chuichal̄* dance sequences, all sequences performed by principal or significant female characters. These dances serve three primary functions: 1. expressing pride in ornate and elegant costumes, 2. illustrating the transformation of a character into another role or identity, and 3. fulfilling other symbolic or narrative purposes. The dances are typically

accompanied by a *Wongpīphat̄*, the Thai musicals assemble. The accompanying lyrics are composed in traditional poetic structures such as *Chuichal̄* and *Mǣsi*, either adhering to classical metrical structures or adapted for dramatic interpretation. In term of performer selection emphasizes a proportionate physique, refined beauty, expressive eyes, character-aligned demeanor, and—most importantly—advanced proficiency in Thai classical dance.

Costumes fall into two main categories: (1) *Chutyun̄khrūang*, a full set of costumes specifically worn by celestial or supernatural female characters, and (2) an attire reflecting the character's social status within the narrative. The choreography draws on codified performance practices, including *Ramthambot*, *Ram tī bot* or *Ramchaibot* (All three specific words refer to the same meaning), performing choreographed movements aligned with narrative text, and incorporates standard forms from *Rampheīongchāphlēngreo* (fundamental instructional routines in Thai classical dance), *Rammǣbot* (codified foundational dance sequences), *Nāt̄yasap* (classical dance vocabulary or terminology), and *phās̄ā tha* (expressive movement language), all of which are creatively restructured to suit the character and dramatic context.

Keywords: Chuichal̄ Dance, Female Roles, Thai Dance Drama

บทนำ

นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะการแสดงที่มีมาแต่โบราณ และได้รับการฟื้นฟูมาทุกยุคทุกสมัย ทั้งในรูปแบบของนาฏศิลป์แบบดั้งเดิมและนาฏศิลป์ที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ ซึ่งในปัจจุบันมีการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยเพิ่มขึ้นอีกมากมาย บางชุดได้แนวคิดมาจากรูปแบบเดิม บางชุดประดิษฐ์ขึ้นใหม่ตามจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “รำฉุยฉาย” ที่มีทั้งรูปแบบของฉุยฉายตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ และตัวลิง มีทั้งในรูปแบบของการรำเดี่ยว รำคู่ และรำหมู่

รำฉุยฉาย เป็นลักษณะการรำประเภทหนึ่งทางนาฏศิลป์ไทย คำว่า “ฉุยฉาย” ตามพจนานุกรมได้อธิบาย ว่า (1) น. ชื่อเพลงไทยประเภทเพลงร้อง (2) ว. กรีดกราย “ฉุยฉายเข้าวัง” น. ชื่อท่ารำแบบหนึ่ง โดย มือข้างหนึ่งตั้งวงสูงระดับแง่ศีรษะ มืออีกข้างหนึ่งจีบส่งหลังเอียงศีรษะข้างเดียวกับมือที่ตั้งวง จากความหมายในข้อ 1) ฉุยฉายคือชื่อเพลงไทยประเภทเพลงร้องที่นิยมใช้ในการรำฉุยฉาย โดยบรรจุเพลงฉุยฉายเข้ากับบทประพันธ์จากวรรณคดีนิทาน หรือบทละครประเภทต่าง ๆ (พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ซึ่งเป็นการรำเพื่ออวดฝีมือ และความสามารถของผู้แสดง ลักษณะการร่ายรำจะเป็นการรำตีบทตามบทร้องและทำนองเพลง ท่ารำที่ใช้เป็นท่ารำแบบมาตรฐานซึ่งสืบทอดกันมาตามแบบโบราณ โดยผู้แสดงจะรับบทเป็นตัวเอกหรือตัวสำคัญในตอนนั้นซึ่งในการรำฉุยฉายจะประกอบด้วย รำออกด้วยเพลงรัว รำเพลงฉุยฉาย รำเพลงแม่ศรี จบด้วยรำเพลงเร็วและลา โดยลักษณะของการรำฉุยฉายพบได้ใน 3 ลักษณะ คือ รำฉุยฉายแบบเต็ม รำฉุยฉายแบบตัด รำฉุยฉายพวง (ชวลิต สุนทรานนท์ และคณะ, 2551)

รำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในละครรำจากอดีตจนถึงปัจจุบันสะท้อนให้เห็นแนวทางการสร้างสรรค์ที่เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย โดยมีการปรับโครงสร้างเพลง บทร้อง และดนตรีให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาของการแสดง นอกจากนี้ รำฉุยฉายในยุคดิจิทัลได้รับอิทธิพลจากสื่อออนไลน์ ทำให้มีการเผยแพร่ในวงกว้าง ส่งผลให้เกิดแนวทางใหม่ในการเรียนรู้และอนุรักษ์รำฉุยฉาย

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การรำฉุยฉาย เป็นการรำอวดฝีมือของผู้แสดงที่รับบทเป็นตัวเอกหรือตัวสำคัญของเรื่อง ในงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นการศึกษาและวิเคราะห์รำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏอยู่ในละครรำเท่านั้น เพื่อเป็นประโยชน์ของการศึกษาและการสืบทอดการแสดงฉุยฉายตัวนาง (รำเดี่ยว) ตามหลักสูตรของการศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ในระดับอุดมศึกษาของทุกสถาบันในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์รำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในละครรำ

การทบทวนวรรณกรรม

การแสดงนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบละครรำ เป็นการแสดงที่สร้างสรรค์จากวรรณกรรม หรือ ตำนานต่าง ๆ ราชบัณฑิตยสถาน (2554) กล่าวว่า สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ละครรำแบบดั้งเดิม และละครรำแบบปรับปรุง ซึ่งละครรำแบบดั้งเดิม ประกอบไปด้วย ละครชาตรี ละครนอก และละครใน ส่วนละครรำแบบปรับปรุง ประกอบด้วย ละครดึกดำบรรพ์ ละครพันทาง และละครเสภา ซึ่งทั้งละครรำแบบดั้งเดิม และละครรำแบบปรับปรุงนั้นจะมีลักษณะการรำที่เรียกว่า “รำฉุยฉาย” เป็นการรำอวดฝีมือทางนาฏศิลป์ไทย ที่ได้รับบทบาทตัวละครเอกหรือตัวละครที่มีความสำคัญของเรื่องนั้น ๆ โดยใช้ท่ารำมาตรฐานทางนาฏศิลป์ไทยมาเรียบเรียงขึ้นใหม่ในลักษณะการรำตีบท หรือใช้บทตามบทร้องและทำนองเพลงที่ศิลปินได้ประพันธ์ขึ้น และชวลิต สุนทรานนท์ และคณะ (2551) กล่าวว่า โครงสร้างทั่วไปของรำฉุยฉายประกอบด้วย 4 ลำดับ คือ ผู้แสดงจะรำออกด้วยเพลงรัว รำเพลงฉุยฉาย รำเพลงแม่ศรี และจบด้วยรำเพลงเร็วลา ซึ่งรำฉุยฉายสามารถจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ 1. รำฉุยฉายแบบเต็ม เป็นการแสดงอย่างเต็มรูปแบบที่มีการรำฉุยฉายและแม่ศรีอย่างละ 2 บท ที่จะมีการรับปี่เลียนเสียงคำร้องในทุกวรรค และจบด้วยเพลงเร็วและลา 2. รำฉุยฉายแบบตัด เป็นการรำที่ทำให้สั้นลง โดยการรำฉุยฉายและแม่ศรีอย่างละ 1 บท เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาของการแสดงที่มีจำนวนไม่มากนัก แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีการรับปี่ในทุกวรรค และจบด้วยเพลงเร็วลา และลักษณะสุดท้ายเป็นการ 3. รำฉุยฉายพวง เป็นการรำเพลงฉุยฉายและแม่ศรีในลักษณะต่อเนื่องกันไปโดยไม่มีการรับปี่ ซึ่งจะรำตามทำนองเพลงอย่างละ 2 บท และปิดท้ายด้วยเพลงเร็วลาเช่นเดิม นอกจากนี้ฤทธิเทพ เถาว์หิรัญ (2559) ยังกล่าวอีกว่า ความแปลกใหม่ในการรำฉุยฉายปัจจุบันในวงการนาฏศิลป์ไทย เปลี่ยนแปลงจากรำฉุยฉายเมื่อตัวละครแปลงกายหรือแต่งกายอย่างสวยงามแล้วชื่นชมยินดี มาเป็นการรำที่เล่าประวัติของตัวละคร การเผชิญชีวิต และการฟันฝ่าอุปสรรค เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

แหล่งข้อมูล

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การแสดงรำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในละครรำที่เผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ (YouTube) โดยใช้แนวทางการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาออนไลน์ (Online Content Analysis) และการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแสดง เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติในการวิเคราะห์การแสดงรำฉุยฉาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ 3 ประเภท ที่ช่วยในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วีดิทัศน์การแสดงจากยูทูป (YouTube)

- การคัดเลือกวีดิทัศน์ที่เผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ (YouTube) โดยใช้คำสำคัญในการค้นหาคือ “ฉุยฉาย” ในระบบการค้นหาของยูทูป (YouTube Search Engine) เป็นวิธีหลัก

- การคัดเลือกวีดิทัศน์ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรำเดี่ยวประเภทฉุยฉายตัวนาง โดยต้องมีองค์ประกอบการแสดงครบถ้วน ได้แก่ ชื่อชุดการแสดง ผู้แสดง ดนตรี บทร้อง เครื่องแต่งกาย และกระบวนท่ารำ ที่แสดงถึงรายละเอียดของการแสดงอย่างชัดเจน

- วีดิทัศน์ที่เลือกจะต้องเผยแพร่ตั้งแต่อดีตจนถึงปีพุทธศักราช 2567 เพื่อให้ครอบคลุมการแสดงในช่วงเวลาที่หลากหลาย

2. แบบวิเคราะห์การแสดง

- ผู้วิจัยใช้แบบวิเคราะห์การแสดงเพื่อศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ของการแสดงรำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในละครรำ โดยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชื่อชุดการแสดง ผู้แสดง ดนตรี บทร้อง เครื่องแต่งกาย และกระบวนท่ารำที่ใช้ในการแสดง

- การใช้แบบวิเคราะห์การแสดงนี้ช่วยในการจัดหมวดหมู่ข้อมูลและนำไปสู่การวิเคราะห์ความแตกต่างและความคล้ายคลึงในลักษณะการแสดงแต่ละชุด

3. แบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแสดง

- การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแสดงรำฉุยฉายตัวนาง เช่น นักแสดง, ผู้กำกับ, หรือผู้มีประสบการณ์ในการแสดง เพื่อเก็บข้อมูลทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ

- การสัมภาษณ์ช่วยให้เข้าใจถึงการเตรียมตัวสำหรับการแสดง การเลือกเพลง การเลือกเครื่องแต่งกาย และท่ารำที่ใช้ในการแสดง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการใน 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงรำฉุยฉาย ตัวนาง และแนวทางการแสดงในละครรำ เพื่อให้มีความเข้าใจพื้นฐานที่ดีเกี่ยวกับเนื้อหาของการศึกษา

2. การวิเคราะห์วีดิทัศน์การแสดง การเลือกและศึกษาวีดิทัศน์การแสดงจากยูทูป (YouTube) ตามที่กล่าวถึงข้างต้น โดยการสังเกตและวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ของการแสดง และการวิเคราะห์นี้ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงลักษณะการแสดงของตัวนางในละครรำที่เผยแพร่ทางออนไลน์

3. การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงรำฉุยฉาย เช่น ผู้สร้างสรรค์ ผู้ประพันธ์เพลง ผู้ดูแลเครื่องแต่งกาย โดยการใช้คำถามที่ออกแบบเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการแสดง ทั้งในแง่ของการสร้างสรรค์และการเลือกองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ใช้ในแต่ละชุดการแสดง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย การวิเคราะห์วีดิทัศน์ และการสัมภาษณ์ ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อจัดหมวดหมู่และตีความข้อมูลที่ได้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแต่ละชุดการแสดง ตามองค์ประกอบของการแสดง และข้อมูลที่ได้จะได้เชื่อมโยงและเปรียบเทียบกับข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อสรุปผลการวิจัย

2. การเชื่อมโยงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการแสดง การเลือกเพลง แง่คิดของการสร้างสรรค์และการเลือกองค์ประกอบต่าง ๆ ในแต่ละชุดการแสดง โดยจะเปรียบเทียบข้อมูลกับทฤษฎีการแสดงในวงการนาฏศิลป์ไทย

ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ทั้งหมดนำมาสรุปเพื่ออธิบายการแสดงรำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในละครรำที่เผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ (YouTube) ในปัจจุบัน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการแสดงรำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในละครรำ เผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ (YouTube) โดยการสืบค้นแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้คำสำคัญ

“ฉุยฉาย” พบว่า การแสดงมีจำนวนทั้งสิ้น 15 ชุด ได้แก่ ฉุยฉายมโนห์รา ฉุยฉายยอพระกลิ่น ฉุยฉายนางวิฬาร์ ฉุยฉายนางมณี ฉุยฉายวิมาลา ฉุยฉายผีเสื้อสมุทรแปลง ฉุยฉายนารีผีเสื้อสมุทรจำแลง ฉุยฉายพันธุรัต ฉุยฉายพันธุรัตแปลง ฉุยฉายลำหับ ฉุยฉายจันทวดี ฉุยฉายกากี ฉุยฉายนางจันท์เทวี ฉุยฉายศูรปนขา และฉุยฉายวันทอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ที่	ชื่อรำฉุยฉาย	ประเภทฉุยฉาย	ประเภทละครรำ	เรื่อง	คิวอาร์โคดประกอบการแสดง
1	ฉุยฉายมโนห์รา	ฉุยฉายแบบเต็ม	ละครชาตรี	มโนห์รา	(Worawit Nu, 2565)
2	ฉุยฉายยอพระกลิ่น	ฉุยฉายแบบเต็ม	ละครนอก/ดึกดำบรรพ์	มณีพิชัย	(ดนตรีนาฏศิลป์ไทย By ครูเนส, 2554)
3	ฉุยฉายนางวิฬาร์	ฉุยฉายแบบเต็ม	ละครนอก	ไชยเชษฐ์	(ดนตรีนาฏศิลป์ไทย By ครูเนส, 2559ก)
		ฉุยฉายพวง	ละครนอก	ไชยเชษฐ์	(ดนตรีนาฏศิลป์ไทย By ครูเนส, 2559ข).

ที่	ชื่อรำฉุยฉาย	ประเภทฉุยฉาย	ประเภทละครรำ	เรื่อง	คิวอาร์โคดประกอบการแสดง
4	ฉุยฉายนางมณี	ฉุยฉายแบบตัด	ละครนอก	แก้วหน้าม้า	(สำนักการสังคีต กรมศิลปากร, 2560)
5	ฉุยฉายวิมาลา	ฉุยฉายแบบเต็ม	ละครนอก	ไกรทอง	(Worawit Nu, 2565ข)
6	ฉุยฉายผีเสื้อสมุทรแปลง	ฉุยฉายพวง	ละครนอก	พระอภัยมณี	(Refuse kamikaze, 2563).
7	ฉุยฉายนารีผีเสื้อสมุทรจำแลง	ฉุยฉายพวง	ละครนอก	พระอภัยมณี	(คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2565)
8	ฉุยฉายพันธุรัต	ฉุยฉายแบบเต็ม	ละครนอก	สังข์ทอง	(AOF ZIXZAX, 2562)

ที่	ชื่อรำฉุยฉาย	ประเภทฉุยฉาย	ประเภทละครรำ	เรื่อง	คิวอาร์โคดประกอบการแสดง
9	ฉุยฉายพันธุรัตแปลง	ฉุยฉายแบบเต็ม	ละครนอก	สังข์ทอง	(Worawit Nu, 2568ก)
10	ฉุยฉายลำหับ	ฉุยฉายพวง	ละครนอก	เงาะป่า	(Siammelody, 2562)
11	ฉุยฉายจันทวดี	ฉุยฉายแบบเต็ม	ละครนอก	พระอภัยมณี	(Refuse kamikaze, 2560ก)
12	ฉุยฉายกากี	ฉุยฉายแบบเต็ม	ละครเสภา	กากี	(Worawit Nu, 2568ข)
13	ฉุยฉายนางจันท์เทวี	ฉุยฉายแบบเต็ม	ละครนอก	สังข์ทอง	(Khantemalee. 2564)

ที่	ชื่อรำฉุยฉาย	ประเภทฉุยฉาย	ประเภทละครรำ	เรื่อง	คิวอาร์โคดประกอบการแสดง
14	ฉุยฉายศูรปนขา	ฉุยฉายพวง	ละครดึกดำบรรพ์	รามเกียรติ์	(Refuse kamikaze, 2560ข)
15	ฉุยฉายวันทอง	ฉุยฉายแบบเต็ม	ละครเสภาหรือละครนอก	ขุนช้างขุนแผน	(bthnd, 2559)
		ฉุยฉายแบบตัด			(ThepNimitra, 2554)

จากตารางข้างต้น พบว่า บทบาทของผู้แสดงในการรำฉุยฉายตัวนางจะเป็นตัวเอกหรือตัวสำคัญในละครเรื่องนั้น ๆ และยังพบอีกว่า การรำฉุยฉายในบทบาทของนางพันธุรัตในละครนอก เรื่องสังข์ทอง มีผู้ประดิษฐ์ท่ารำฉุยฉายของตัวละครนางพันธุรัต จำนวน 2 ชุดการแสดง โดยเรียกชื่อชุดการแสดงต่างกัน ได้แก่ รำฉุยฉายพันธุรัต ประดิษฐ์ท่ารำโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์พิสิษฐ์ บัวงาม และรำฉุยฉายพันธุรัตแปลง ประดิษฐ์ท่ารำโดย ดร.วันทนีย์ ม่วงบุญ และการรำฉุยฉายในบทบาทของนางผีเสื้อสมุทรในละครนอก เรื่อง พระอภัยมณี มีผู้ประดิษฐ์ท่ารำฉุยฉายของตัวละครนางผีเสื้อสมุทร จำนวน 2 ชุดการแสดง โดยเรียกชื่อชุดการแสดงต่างกัน ได้แก่ รำฉุยฉายผีเสื้อสมุทรแปลง ประดิษฐ์ท่ารำโดย ดร.วันทนีย์ ม่วงบุญ และรำฉุยฉายนารีผีเสื้อสมุทรจำแลง ประดิษฐ์ท่ารำโดย รองศาสตราจารย์ ดร. จินตนา สายทองคำ

จากการศึกษาประวัติความเป็นมา ชื่อชุดการแสดง ผู้แสดง ดนตรี บทร้อง เครื่องแต่งกาย และกระบวนท่ารำของรำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในละครรำ พบว่า วัตถุประสงค์หลักของการรำฉุยฉายแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

1. รำฉุยฉายเพื่อแสดงความภาคภูมิใจในการแต่งกายให้งดงามขึ้น ได้แก่ ฉุยฉายมโนห์รา

2. รำฉุยฉายเพื่อแสดงความภาคภูมิใจในความงามของการแปลงกายจากตัวละครหนึ่งไปเป็นอีกตัวละครหนึ่ง ได้แก่

2.1 ตัวละครแปลงกายจากอมนุษย์เป็นมนุษย์ ได้แก่

- ตัวละครแปลงกายจากยักษ์เป็นสาวงาม ได้แก่ ฉุยฉายศูรปนขา ฉุยฉายผีเสื้อสมุทรแปลง ฉุยฉายพันธุรัต ฉุยฉายพันธุรัตแปลง และฉุยฉายนารีผีเสื้อสมุทรจำแลง

- ตัวละครแปลงกายจากเปรตเป็นสาวงาม ได้แก่ ฉุยฉายวันทอง

2.2 ตัวละครแปลงกายจากสัตว์เป็นมนุษย์ ได้แก่ ฉุยฉายวิมาลา แปลงกายจากจระเข้ไปในร่างมนุษย์หญิงงาม

2.3 ตัวละครแปลงกายกลับคืนไปเป็นตนเอง ได้แก่ ฉุยฉายยอพระกลิ่น (นางยอพระกลิ่นแปลงกายจากพรหมณ์คืนกลับไปเป็นตนเอง) รำฉุยฉายนางมณี (นางมณีถอดรูปหน้าม้าออกไปเป็นนางมณีซึ่งเป็นตนเองที่สวยขึ้น)

3. รำฉุยฉายเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ได้แก่

3.1 การรำฉุยฉายเพื่อแก้บน ได้แก่ รำฉุยฉายนางวิฬาร์ หรือฉุยฉายนางแมว

3.2 การรำฉุยฉายเพื่อบอกเล่าเรื่องราวตนเอง ได้แก่ ฉุยฉายลำหับ ฉุยฉายนางจันท์เทวี ฉุยฉายจันทวดี และฉุยฉายกากี

อย่างไรก็ตาม ทั้ง 3 ลักษณะที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นจะปรากฏอยู่ในบทร้องของการแสดงชุดนั้น ๆ และจุดประสงค์ของการรำฉุยฉายที่สำคัญและมีเป้าหมายเดียวกับ คือ เพื่อชมความงามของตนเองทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ทั้ง 3 ลักษณะที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นจะปรากฏอยู่ในบทร้องของการแสดงชุดนั้น ๆ และจุดประสงค์ของการรำฉุยฉายที่สำคัญและมีเป้าหมายเดียวกับ คือ เพื่อชมความงามของตนเองทั้งสิ้น

จากการศึกษาดนตรีและบทร้องในแต่ละชุด พบว่า ด้านวงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง คือ วงปี่พาทย์ ซึ่งสามารถใช้ได้ทั้งวงปี่พาทย์เครื่องห้า เครื่องคู่ และเครื่องใหญ่ ขึ้นอยู่กับลักษณะของพื้นที่ที่ใช้ในการจัดการแสดงในแต่ละครั้ง ส่วนบทร้องที่ใช้ประกอบการแสดงจะมีรูปแบบการประพันธ์ที่แตกต่างไปจากกลอนแปดโดยทั่วไป ซึ่งจะมีคำว่า ฉุยฉาย และแม่ศรีเอย

ในบทร้อง โดยส่วนมากจะมีลักษณะการแต่งตามลักษณะฉันทลักษณ์กลอนฉุยฉาย และลักษณะฉันทลักษณ์กลอนแม่ศรี (วันทนีย์ ม่วงบุญ, สัมภาษณ์, 2567)

จากการพิจารณาโครงสร้างของรำฉุยฉายตัวนางในละครรำ จำนวน 15 ชุด พบว่า มีความสอดคล้องกับโครงสร้างเดิมและแตกต่างไปจากโครงสร้างเดิม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. เพลงออก จากโครงสร้างเดิมคือเพลงรัว พบว่า มีรำฉุยฉายที่ใช้เพลงออกตามโครงสร้างเดิม จำนวน 8 ชุด และรำฉุยฉายที่ใช้เพลงออกที่แตกต่างจากโครงสร้างเดิม จำนวน 7 ชุด ดังนี้

เพลงออกตามโครงสร้างเดิม			เพลงออกที่แตกต่างจากโครงสร้างเดิม		
ลำดับ	**ชื่อ**	**เพลงออก**	**ลำดับ**	**ชื่อ**	**เพลงออก**
1	ฉุยฉายนางมณี	เพลงรัว	1	ฉุยฉายนางวิฬาร์	เพลงฉุยฉาย
2	ฉุยฉายนารีผีเสื้อสมุทรจำแลง	เพลงรัว	2	ฉุยฉายผีเสื้อสมุทรแปลง	เพลงฉุยฉาย
3	ฉุยฉายพันธุรัต	เพลงรัว	3	ฉุยฉายลำหับ	เพลงฉุยฉาย
4	ฉุยฉายพันธุรัตแปลง	เพลงรัว	4	ฉุยฉายกากี	เพลงขับนก
5	ฉุยฉายมโนห์รา	เพลงรัว	5	ฉุยฉายจันทวดี	เพลงนางเยื้อง
6	ฉุยฉายยอพระกลิ่น	เพลงรัว	6	ฉุยฉายนางจันท์เทวี	เพลงสร้อยสีนวน
7	ฉุยฉายวันทอง	เพลงรัว	7	ฉุยฉายวิมาลา	เพลงจระเข้แปลง
8	ฉุยฉายศูรปนขา	เพลงรัว			

2. ปี่พาทย์รับ จากโครงสร้างเดิมคือเพลงฉุยฉายปี่พาทย์รับเพลงฉุยฉาย เพลงแม่ศรีปี่พาทย์รับเพลงแม่ศรี พบว่า มีรำฉุยฉายที่ใช้ปี่พาทย์รับตามโครงสร้างเดิม จำนวน 12 ชุด และรำฉุยฉายที่ใช้ปี่พาทย์รับแตกต่างจากโครงสร้างเดิม จำนวน 3 ชุด ดังนี้

ปี่พาทย์รับตามโครงสร้างเดิม				ปี่พาทย์รับแตกต่างจากโครงสร้างเดิม			
ลำดับ	ชื่อ	ปี่พาทย์รับ (หลังเพลงฉุยฉาย)	ปี่พาทย์รับ (หลังเพลงแม่ศรี)	ลำดับ	ชื่อ	ปี่พาทย์รับ (หลังเพลงฉุยฉาย)	ปี่พาทย์รับ (หลังเพลงแม่ศรี)
1	ฉุยฉาย จันทวดี	เพลงฉุยฉาย	เพลงแม่ศรี	1	ฉุยฉาย กากี	เพลงสร้อยฉิมพลี	เพลงสร้อยเย็นย่ำ
2	ฉุยฉายนางมณี	เพลงฉุยฉาย	เพลงแม่ศรี	2	ฉุยฉาย นางจันท์เทวี	เพลงต้นกินนรรำ 1	เพลงต้นกินนรรำ 2
3	ฉุยฉายนางวิฬาร์	เพลงฉุยฉาย	เพลงแม่ศรี	3	ฉุยฉาย วิมาลา	เพลงจระเข้หางยาวแปลง	เพลงจระเข้ขวางคลองแปลง
4	ฉุยฉาย นารีผีเสื้อสมุทร จำแลง	เพลงฉุยฉาย	เพลงแม่ศรี				
5	ฉุยฉาย ผีเสื้อสมุทร แปลง	เพลงฉุยฉาย	เพลงแม่ศรี				
6	ฉุยฉาย พันธุรัต	เพลงฉุยฉาย	เพลงแม่ศรี				
7	ฉุยฉาย	เพลง	เพลงแม่				

ปี่พาทย์รับตามโครงสร้างเดิม				ปี่พาทย์รับแตกต่างจากโครงสร้างเดิม			
ลำดับ	ชื่อ	ปี่พาทย์รับ (หลังเพลงฉุยฉาย)	ปี่พาทย์รับ (หลังเพลงแม่ศรี)	ลำดับ	ชื่อ	ปี่พาทย์รับ (หลังเพลงฉุยฉาย)	ปี่พาทย์รับ (หลังเพลงแม่ศรี)
	พันธุรัตแปลง	ฉุยฉาย	ศรี				
8	ฉุยฉายมโนห์รา	เพลงฉุยฉาย	เพลงแม่ศรี				
9	ฉุยฉายยอพระกลิ่น	เพลงฉุยฉาย	เพลงแม่ศรี				
10	ฉุยฉายลำหับ	เพลงฉุยฉาย	เพลงแม่ศรี				
11	ฉุยฉายวันทอง	เพลงฉุยฉาย	เพลงแม่ศรี				
12	ฉุยฉายศูรปนขา	เพลงฉุยฉาย	เพลงแม่ศรี				

3. เพลงเข้า จากโครงสร้างเดิม คือ เพลงเร็ว-ลา พบว่า มีรำฉุยฉายที่ใช้เพลงเข้าตามโครงสร้างเดิม จำนวน 10 ชุด และรำฉุยฉายที่ใช้เพลงเข้าแตกต่างจากโครงสร้างเดิม จำนวน 5 ชุด ดังนี้

เพลงออกตามโครงสร้างเดิม			เพลงออกที่แตกต่างจากโครงสร้างเดิม		
ลำดับ	ชื่อ	เพลงเข้า	ลำดับ	ชื่อ	เพลงเข้า
1	ฉุยฉายนางมณี	เพลงเร็ว-ลา	1	ฉุยฉายกากี	เพลงเริงสาวคำ
2	ฉุยฉายนางวิฬาร์	เพลงเร็ว-	2	ฉุยฉายจันทวดี	เพลงฉิ่งฟองน้ำชั้น

เพลงออกตามโครงสร้างเดิม			เพลงออกที่แตกต่างจากโครงสร้างเดิม		
ลำดับ	ชื่อ	เพลงเข้า	ลำดับ	ชื่อ	เพลงเข้า
		ลา			เดียว
3	ฉุยฉายนารีผีเสื้อสมุทรจำแลง	เพลงเร็ว-ลา	3	ฉุยฉายนางจันท์เทวี	เพลงเร็วลูกวอนแม่
4	ฉุยฉายผีเสื้อสมุทรแปลง	เพลงเร็ว-ลา	4	ฉุยฉายมโนห์รา	เพลงรัวบูชายัญ
5	ฉุยฉายพันธุรัต	เพลงเร็ว-ลา	5	ฉุยฉายวิมาลา	เพลงสาวน้อย
6	ฉุยฉายพันธุรัตแปลง	เพลงเร็ว-ลา			
7	ฉุยฉายยอพระกลิ่น	เพลงเร็ว-ลา			
8	ฉุยฉายลำหับ	เพลงเร็ว-ลา			
9	ฉุยฉายวันทอง	เพลงเร็ว-ลา			
10	ฉุยฉายศูรปนขา	เพลงเร็ว-ลา			

ผู้แสดงในการแสดงรำฉุยฉายจะเป็นตัวเอกหรือตัวสำคัญของละครเรื่องนั้น ๆ ซึ่งต้องคัดเลือกรูปร่างหน้าตาให้สวยงามตามลักษณะที่บทประพันธ์บรรยายไว้ มีรูปร่างพอเหมาะสมส่วน มีใบหน้าสวย ดวงตาคมเข้ม มีความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ไทยในระดับสูง ต้องสามารถจดจำท่ารำและเนื้อเพลงได้ดี ต้องรำได้ถูกต้องตามแบบแผน เข้าถึงบทบาทของตัวละคร ถ่ายทอดอารมณ์ผ่านทางสีหน้าและแววตาได้ดี

การแต่งกาย ในการแสดงรำฉุยฉายส่วนใหญ่จะเป็นการแต่งกายยืนเครื่องตัวนางหรือนางยักษ์ ตามบทบาทและฐานะของตัวละครที่ปรากฏในละครเรื่องนั้น ๆ โดยสวมศิราภรณ์จะ

เปลี่ยนไปตามลักษณะของตัวละคร และประเภทของละครที่แสดง สามารถจำแนกออกได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. รำฉุยฉายตัวนางที่แต่งกายยืนเครื่อง ได้แก่

ชื่อชุดการแสดง	ลักษณะการแต่งกาย
ฉุยฉายศูรปนขา	สวมรัดเกล้าเปลวหรือกระบังหน้า ห่มสไบสองชายสีแดงขลิบเขียว และนุ่งผ้ายกสีเขียว
ฉุยฉายผีเสื้อสมุทรแปลง	สวมรัดเกล้าเปลว ห่มสไบสองชายสีแดงขลิบเขียว และนุ่งผ้ายกสีเขียว
ฉุยฉายนารีผีเสื้อสมุทรจำแลง	สวมรัดเกล้าเปลว ห่มสไบสองชายสีเหลืองขลิบแดง และนุ่งผ้ายกสีแดง
ฉุยฉายพันธุรัต	สวมกระบังหน้าและเขียนหน้ายักษ์ สวมเสื้อแขนยาวสีแดง ผ้าห่มนางแดงขลิบเขียว และนุ่งผ้ายกสีเขียว (แต่งกายยืนเครื่องนางยักษ์)
ฉุยฉายยอพระกลิ่น	สวมรัดเกล้ายอดหรือกระบังหน้า ห่มสไบหรือผ้าห่มนางสีชมพูขลิบน้ำเงิน และนุ่งผ้ายกสีน้ำเงิน (หากสวมกระบังหน้าจะต้องใส่คู่กับการห่มสไบ หากใส่รัดเกล้ายอดต้องห่มผ้าห่มนาง)
ฉุยฉายนางวิฬาร์	สวมหัวแมว ห่มผ้าห่มนางสีน้ำเงินขลิบแดง และนุ่งผ้ายกสีแดง
ฉุยฉายนางมณี	สวมรัดเกล้ายอด ห่มผ้าห่มนางสีเขียวขลิบแดง และนุ่งผ้ายกสีแดง

ภาพที่ 1 การแต่งกายยืนเครื่องการแสดง ชุด ฉุยฉายศูรปนขา

ที่มา : สำนักการสังคีต กรมศิลปากร (2561)

2. รำฉุยฉายตัวนางที่แต่งกายตามสถานภาพ ได้แก่

ชื่อชุดการแสดง	ลักษณะการแต่งกาย
ฉุยฉายวันทอง	สวมกระบังหน้า ห่มสไบสีทอง และนุ่งผ้ายกสีม่วงนุ่ง (ผ้ายกจีบหน้านาง)
ฉุยฉายวิมาลา	สวมกระบังหน้าและเกี้ยว ห่มสไบสองชายสีเขียวขลิบแดง และนุ่งผ้ายกจีบหน้านางหางไหล
รำฉุยฉายจันทวดี	เกล้าผมยกกระบังด้านหน้าสวมมงกุฎ ด้านหลังปล่อยผมยาว ห่มสไบพลีทสีน้ำเงิน พร้อมกับห่มสไบปักสีทองทับ และนุ่งผ้ายกสีน้ำเงิน (นุ่งผ้ายกจีบหน้านาง)
ฉุยฉายลำหับ	ทัดดอกไม้สีแดง ห่มผ้าสไบสีแดงพันเหน็บอกปล่อยชายด้านหน้า และนุ่งผ้าต่วนจีบหน้านางสีเขียว (แต่งกายแบบนางเงาะผมหยิกก้นหอย)
ฉุยฉายนางจันท์เทวี	ทัดดอกไม้ สวมเสื้อแขนกระบอกสีครีม ห่มสไบพลีททับเสื้อ และนุ่งโจงกระเบนสีน้ำตาล
รำฉุยฉายกากี	เกล้าผมยกกระบังด้านหน้าสวมมงกุฎ ห่มสไบสองชายด้วยผ้าเนื้อบางสีแดง และนุ่งผ้ายกสีเขียว (นุ่งผ้ายกจีบหน้านางหางไหล)

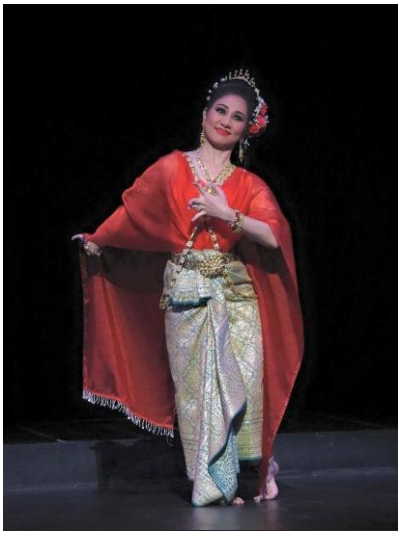

ภาพที่ 2 การแต่งกายยืนเครื่องการแสดง ชุด ฉุยฉายนางกากี

ที่มา : สำนักการสังคีต กรมศิลปากร (2558)

ท่ารำและกระบวนรำ เป็นลักษณะของการรำทำบท หรือรำใช้บทตามบทร้องและทำนองเพลง โดยใช้ท่ารำแบบมาตรฐาน นำแม่ท่าในการรำเพลงช้าเพลงเร็ว และการรำแม่บทใหญ่ รวมทั้งนาฏยศัพท์ และภาษาท่ามาร้อยเรียงตามประเภทของการแสดงละครในแต่ละชุด

อย่างไรก็ตาม สามารถศึกษารายละเอียดของเครื่องแต่งกายและกระบวนท่ารำประกอบการแสดงได้จากคิวอาร์โค้ดด้านบน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า รำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในละครรำ มีทั้งหมด 15 ชุด เป็นการแสดงที่มีการรำตามโครงสร้างเดิมซึ่งสอดคล้องกับ ชวลิต สุนทรานนท์ และคณะ (2551) กล่าวว่า โครงสร้างของรำฉุยฉาย ประกอบด้วย เพลงออก (ใช้เพลงรัว) ร้องเพลงฉุยฉาย 2 บท (บทละ 3 คำร้อง) และร้องเพลงแม่ศรี 2 บท (บทละ 2 คำร้อง) จบคำร้องทุกคำปี่เป่าเลียนเสียงคำร้อง และจบเพลงฉุยฉายแต่ละบทปี่พาทย์รับเพลงฉุยฉาย จบเพลงแม่ศรีแต่ละบทปี่พาทย์รับเพลงแม่ศรี เพลงเข้า (ใช้เพลงเร็ว-ลา) และมีการรำที่แตกต่างไปจากโครงสร้างเดิม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของผู้สร้างสรรค์ผลงานที่มีการบรรจุเพลงใหม่ในเพลงออกและเพลงเข้า ทั้งนี้ยังคงใช้เพลงตามโครงสร้างเดิมในส่วนของเพลงฉุยฉายและเพลงแม่ศรี นอกจากนี้ยังพบการบรรจุ

เพลงใหม่ในช่วงปีพาทย์รับท้ายเพลงฉุยฉายและเพลงแม่ศรี ซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดที่มีความแปลกใหม่ โดยใช้อัตลักษณ์ตัวละครเป็นฐานของการบรรจุเพลง สอดคล้องกับแนวทางในการสร้างสรรค์การรำเดี่ยวตัวนางประเภทรำฉุยฉายของ วันทนีย์ ม่วงบุญ (สัมภาษณ์, 2567) ที่กล่าวว่า “ผลงานสร้างสรรค์รำฉุยฉายตัวนางที่สร้างสรรค์ขึ้นได้มีการบรรจุเพลงใหม่ให้มีความแตกต่าง แปลกใหม่ และหลากหลายในการแสดง โดยผู้บรรจุเพลง คือ นายไชยยะ ทางมีศรี ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พุทธศักราช 2566 โดยจะมีการเลือกเพลงที่เหมาะสมตามภูมิหลังตัวละคร เช่น การบรรจุเพลงออกของการแสดงฉุยฉายกากีจะใช้เพลงขับนก และเพลงออกของการแสดงรำฉุยฉายวิมาลาใช้เพลงจระเข้แปลง เป็นต้น” ซึ่งในการสร้างสรรค์การแสดงรำฉุยฉายตัวนางในละครรำนั้น จากเดิมมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ การรำฉุยฉายจากการแปลงกายและแต่งกายให้งดงามขึ้น แต่ในงานวิจัยนี้พบว่าในปัจจุบัน การสร้างสรรค์การแสดงรำฉุยฉายมีลักษณะใหม่ขึ้น คือ มีวัตถุประสงค์การรำเพื่อเล่าเรื่อง เล่าภูมิหลัง หรือเล่าประวัติตัวละคร ซึ่งผู้วิจัยได้มีการจัดหมวดหมู่ในงานวิจัยไว้ในประเภท “การรำฉุยฉายเพื่อวัตถุประสงค์อื่น” ข้อมูลในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลงานสร้างสรรค์รำฉุยฉายตัวนางในละครรำของ ดร.วันทนีย์ ม่วงบุญ นักวิชาการทรงคุณวุฒิ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม เช่น ฉุยฉายลำหับ ฉุยฉายนางจันท์เทวี ฉุยฉายจันทวดี และฉุยฉายกากี และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ฤทธิเทพ เถาว์หิรัญ (2559) ที่กล่าวว่า ในปัจจุบันนี้ถือว่าเป็นความแปลกใหม่ในวงการนาฏศิลป์ไทย ที่มีการเปลี่ยนแนวความนิยมจากเดิมที่จะรำฉุยฉายเมื่อตัวละครแปลงกายหรือแต่งกายอย่างสวยงามและชื่นชมยินดี มาเป็นการรำเพื่อเล่าประวัติของตัวละคร การเผชิญชีวิตของตัวละคร และการฟันฝ่าอุปสรรคของตัวละคร เป็นต้น ในส่วนของการสร้างสรรค์การแสดงรำฉุยฉายใหม่ ๆ นั้น มีขั้นตอนและรูปแบบการรำตามแนวทางของครูอาจารย์ที่ได้วางกรอบไว้ในอดีต (โครงสร้างเดิม) และมีการปรับเปลี่ยนจากโครงสร้างเดิม สอดคล้องกับแนวคิดของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (ราชบัณฑิต) (2544) ที่กล่าวว่า การออกแบบและการสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ชุดหนึ่งสามารถสร้างสำหรับผู้แสดงจำนวน 1 คน หรือมากกว่าก็ได้ ซึ่งสามารถที่จะปรับปรุงจากผลงานในอดีตให้มีความแปลกใหม่ได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าข้อค้นพบนี้จะเป็นแนวทางให้กับผู้สร้างสรรค์ยุคปัจจุบันได้นำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดงได้อย่างร่วมสมัย และเป็นการสร้างสรรค์ที่คำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการแสดง เช่น แรงบันดาลใจของผู้สร้างสรรค์ วรรณกรรม ความสนใจของผู้ชม ระยะเวลา สถานที่ และโอกาสในการแสดง เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษารำฉุยฉายที่ปรากฏในละครรำ พบว่า องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ ลักษณะการจำแนกจุดประสงค์ของการรำฉุยฉายตัวนางในละครรำ การบรรจุเพลงบริบทปัจจุบัน สามารถสร้างสรรค์การแสดงได้หลากหลายมากขึ้น ดังนี้

1. รำฉุยฉายเพื่อแสดงความภาคภูมิใจในการแต่งกายให้งดงามขึ้น

2. รำฉุยฉายเพื่อแสดงความภาคภูมิใจในความงามของการแปลงกายจากตัวละครหนึ่งไปเป็นอีกตัวละครหนึ่ง โดยสามารถแบ่งออกได้อีก 3 ลักษณะ ได้แก่ ให้ตัวละครแปลงกายจากอมนุษย์เป็นมนุษย์ ตัวละครแปลงกายจากสัตว์เป็นมนุษย์ ตัวละครแปลงกายกลับคืนไปเป็นตนเอง

3. รำฉุยฉายเพื่อวัตถุประสงค์อื่น 2 ลักษณะ ได้แก่ การรำฉุยฉายเพื่อแก้บน และการรำฉุยฉายเพื่อบอกเล่าเรื่องราวตนเอง

การบรรจุเพลงในเพลงออกจากโครงสร้างเดิม คือ เพลงรัว พบว่า องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ สามารถใช้เพลงฉุยฉายดังปรากฏในการแสดงฉุยฉายนางวิหาร์ ฉุยฉายผีเสื้อสมุทรแปลง และฉุยฉายลำหับ ใช้เพลงขับนกดังปรากฏในการแสดงฉุยฉายกากี ใช้เพลงนางเยื้องดังปรากฏในการแสดงฉุยฉายจันทวดี ใช้เพลงสร้อยสีนวลดังปรากฏในการแสดงฉุยฉายนางจันท์เทวี

ในส่วนช่วงปี่พาทย์รับจากโครงสร้างเดิม คือ เพลงฉุยฉายปี่พาทย์รับเพลงฉุยฉาย เพลงแม่ศรีปี่พาทย์รับเพลงแม่ศรี พบว่า องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ สามารถใช้เพลงสร้อยฉิมพลีช่วงปี่พาทย์รับ (หลังเพลงฉุยฉาย) เพลงสร้อยเย็นย่ำช่วงปี่พาทย์รับ (หลังเพลงแม่ศรี) ดังปรากฏในการแสดงฉุยฉายกากี เพลงต้นกินนรรำ 1 ในช่วงปี่พาทย์รับ (หลังเพลงฉุยฉาย) เพลงต้นกินนรรำ 2 ในปี่พาทย์รับ (หลังเพลงแม่ศรี) ดังปรากฏในการแสดงฉุยฉายนางจันท์เทวี เพลงจระเข้หางยาวแปลง ในช่วงปี่พาทย์รับ (หลังเพลงฉุยฉาย) จระเข้ขวางคลองแปลงในปี่พาทย์รับ (หลังเพลงแม่ศรี) ดังปรากฏในการแสดงฉุยฉายวิมาลา และในส่วนเพลงเข้าตามโครงสร้างเดิม คือ เพลงเร็ว-ลา พบว่า องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เพลงเข้าแตกต่างจากโครงสร้างเดิม เช่น เพลงเริงสาวคำในการแสดงชุดฉุยฉายกากี เพลงฉิ่งฟองน้ำชั้นเดียวในการแสดงชุดฉุยฉายจันทวดี เพลงเร็วลูกวอนแม่โดยไม่ลงลาในการแสดงฉุยฉายนางจันท์เทวี เพลงรัวบูชายัญในการแสดงชุดฉุยฉายมโนห์รา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รำฉุยฉายตัวนางในละครรำมีทั้งหมด 15 ชุด โดยสามารถจำแนกวัตถุประสงค์ได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1. รำฉุยฉายเพื่อแสดงความภาคภูมิใจในการแต่งกายให้งดงามขึ้น 2. รำฉุยฉายเพื่อแสดงความภาคภูมิใจในความงามของการแปลงกายจากตัวละครหนึ่งไปเป็นอีกตัวละครหนึ่ง และ 3. รำฉุยฉายเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ดนตรีและบทร้อง นิยมใช้วงปี่พาทย์ประกอบการแสดง ส่วนบทร้องมีลักษณะประพันธ์ตามฉันทลักษณ์กลอนฉุยฉายและกลอนแม่ศรี โดยมีการบรรจุเพลงตามโครงสร้างเดิมและปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของเนื้อเรื่อง การคัดเลือกผู้แสดงต้องพิจารณาถึงรูปร่าง สมส่วน หน้าตางาม ดวงตาคมเข้ม บุคลิกและนิสัยที่สอดคล้องกับบทบาทของตัวละคร และที่สำคัญที่สุดผู้แสดงรำเดี่ยวประเภทฉุยฉายต้องมีทักษะนาฏศิลป์ในระดับสูง จึงควรได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เครื่องแต่งกาย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. การแต่งกายแบบยืนเครื่องตัวนาง หรือนางยักษ์ 2. การแต่งกายตามสถานภาพของตัวละคร ท่ารำและกระบวนท่ารำ เป็นการรำในลักษณะรำทำบท ตีบท หรือรำใช้บท โดยจะต้องสอดคล้องกับบทร้องและทำนองเพลง โดยเป็นการนำแม่ท่ามาตรฐาน เช่น รำเพลงช้าเพลงเร็ว รำแม่บทนาฏยศัพท์ และภาษาท่ามาเรียบเรียงใหม่ให้สอดคล้องกับบทบาทของตัวละครและประเภทของละครนั้น ๆ ในละครรำ ผู้วิจัยจึงได้เสนอข้อเสนอแนะในการวิจัย ดังนี้

1. ส่งเสริมด้านการอนุรักษ์และพัฒนา ได้แก่

1.1 การบรรจุในหลักสูตรการศึกษา คือ สถาบันการศึกษาด้านนาฏศิลป์ควรบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับรำฉุยฉายให้ลึกซึ้งขึ้น โดยเน้นการวิเคราะห์รูปแบบ ท่ารำ บทร้อง และดนตรีที่มีพัฒนาการตามยุคสมัย

1.2 ควรจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับนักแสดงรุ่นใหม่ เพื่อสืบสานทักษะการรำฉุยฉายตัวนาง

1.3 สร้างคลังข้อมูลดิจิทัล กระทรวงวัฒนธรรม กรมศิลปากร หรือสถาบันการศึกษาด้านนาฏศิลป์ ควรจัดทำฐานข้อมูลและสื่อดิจิทัล (Digital Archives) เพื่ออนุรักษ์และถ่ายทอดความรู้ด้านรำฉุยฉายอย่างเป็นระบบ

1.4 ผลิตสื่อการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล คือ ควรสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับรำฉุยฉายบนยูทูป (YouTube) และเว็บไซต์ของสถาบัน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงได้ง่าย

1.5 ควรนำองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในหลักสูตรการศึกษาทางนาฏศิลป์ เพื่อเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรำฉุยฉายตัวนางในละครรำให้มีความทันสมัยและเป็นปัจจุบัน

2. ด้านการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม

2.1 ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงรำฉุยฉายในตัวละครอื่นในแต่ละยุคสมัยเพื่อเข้าใจแนวโน้มของรูปแบบ ท่ารำ และบริบทการแสดงที่เปลี่ยนไป

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนและการเผยแพร่ที่เหมาะสมกับยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

AOF ZIXZAX. (2562). *รำฉุยฉายพันธุรัต.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2568 จาก https://youtu.be/-S0vD56VzH4

bthnd. (2559). *ฉุยฉายวันทอง (เต็ม).* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2568 จาก https://youtu.be/hctFSxc97G0

Refuse kamikaze. (2560). *รำฉุยฉายจันทวดี.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2568 จาก https://youtu.be/IehrqWEtHNU

Refuse kamikaze. (2560). *รำฉุยฉายศูรปนขา.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2568 จาก https://youtu.be/-NwGRSa1Pcs

Refuse kamikaze. (2563). *ฉุยฉายผีเสื้อสมุทรแปลง.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2568 จาก https://youtu.be/XDDs59sg50E

Siammelody. (2562). *ฉุยฉายลำหับแสดงโดย สุชาดา ศรีสุระ.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2568 จาก https://youtu.be/3X6b35yfRaw

ThepNimitra. (2554). *ฉุยฉายวันทอง กรมศิลปากร.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2568 จาก https://youtu.be/ekJJRkIA_Ls

Worawit Nu. (2565). *ฉุยฉายมโนห์รา.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2568 จาก https://youtu.be/OmrzyXAckKQ

Worawit Nu. (2565). *ฉุยฉายวิมาลาแปลง.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2568 จาก https://youtu.be/e6E_U5hsLgI

Worawit Nu. (2568). *รำฉุยฉายกากี.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2568 จาก https://youtu.be/ZsIZdMZLgN8

Worawit Nu. (2568). *รำฉุยฉายนางพันธุรัตแปลง.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2568 จาก https://youtu.be/4nklgW5SI8g

คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (2565). *ศิลปนาฏยวาทิต EP 14 เฉุยฉายนารีผีเสื้อสมุทร.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2568 จาก https://youtu.be/OCa2VFzPgFE?t=536

ชวลิต สุนทรานนท์ และคณะ. (2551). *ทะเบียนข้อมูล: วิพิธทัศนา ชุดระบำ รำ ฟ้อน เล่ม 3.* กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

ดนตรีนาฏศิลป์ไทย Byครูเนส. (2554). *ฉุยฉายยอพระกลิ่น.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2568 จาก https://youtu.be/Y1kRANFt44w

ดนตรีนาฏศิลป์ไทย Byครูเนส. (2559). *ฉุยฉายนางแมว นางแมวเย้ยชุ้ม แม่นพรัตน์หวังในธรรม.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2568 จากhttps://youtu.be/SDnDlPE4WMY

ดนตรีนาฏศิลป์ไทย Byครูเนส. (2559). *ฉุยฉายนางวิหาร์.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2568 จาก https://youtu.be/Zv3QMGbSYC8

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554*). พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

ฤทธิเทพ เถาว์หิรัญ. (2559). *งานสร้างสรรค์ชุด ฉุยฉายขุนแผนแสนสะท้าน.* คณะศิลปนาฏดุริยางค์, สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, กระทรวงวัฒนธรรม.

วันทนีย์ ม่วงบุญ. (2567). สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2567

สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. (2558). *ภาพเครื่องแต่งกายรำฉุยฉายกากี.* กรมศิลปากร.

สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. (2560). *รำฉุยฉายนางมณี.* เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2568 จาก https://youtu.be/Zthyt90w6b8

สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. (2561). *ภาพเครื่องแต่งกายรำฉุยฉายศูรปนขา.* กรมศิลปากร.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2544). *หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.